

Vdechněte barvami nový život příběhům v ilustracích, které se dochovaly v historických knižních vydáních Ovidiových Proměn a které jsou dnes uloženy ve sbírce starých a vzácných tisků Knihovny Akademie věd ČR. Nejstarší ilustrace pocházejí z počátku 17. století, nejnovější z konce 18. století.

Publius Ovidius Naso (43 př. n. l. – 18 n. l.) pocházel ze zámožné rodiny. I proto se měl původně stát vysokým státním úředníkem. Objevil v sobě ale básnický talent, brzy zběhl z předurčené cesty a rozhodl se věnovat psaní poezie. Sblížil se s římskou literární společností a mezi básníky měl přátele. Brzy se stal známým a oblíbeným básníkem.

Když bylo Ovidiovi 51 let, dokončil své životní dílo – Proměny. Pak se ale jeho tvořivý a spokojený život v Římě nečekaně obrátil. Ovidius byl císařem Augustem vypovězen do Tomidy v dnešním Rumunsku, římské pohraniční tvrze u Černého Moře. Jen samotná cesta ze Říma do Tomidy trvala Ovidiovi půl roku!

Co bylo příčinou císařovy nemilosti, to přesně nevíme. Oficiálním důvodem, který se uvádí, bylo kažení mravní výchovy mládeže. Ovidius měl svou poezií špatně působit na dospívající.

Vyhnanství v Tomidě Ovidius těžce snášel. Byl izolovaný a nešťastný. Stýskalo se mu po rodině, přátelích a životě v Římě. Chřádnul a toužil po návratu domů. Toho se bohužel nedočkal a po 10 letech ve vyhnanství zemřel.

Nejznámější, nejcennější a největší Ovidiovo dílo jsou Proměny (lat. Metamorphoses). Jejich cesta ke čtenářům začala dramaticky, neboť svůj původní rukopis Ovidius ze zoufalství a vzteku zničil, když v roce 8 n. l. musel opustit Řím. Naštěstí existovaly opisy, které měli Ovidiovi přátelé, a díky tomu se Proměny dochovaly.

V 15 knihách Ovidius vypráví na 250 strhujících příběhů o věčné proměně všeho, o nadpřirozené proměně lidí, bohů a věcí, o neustálých změnách všeho, o proměnách, které většinou vyprovokovala láska. Láska je hybatelem příběhů a v Proměnách nabývá mnoho podob. Je jemná, mateřská, milenecká, prudká a vášnivá, ale také zakázaná, nebezpečná, ničící a nezdravá.

Příběhy jsou pečlivě pospojované a úmyslně neohraničené, jeden příběh přechází plynule do dalšího. Ovidius střídá klidné pasáže s dramatickými, humorné a lehké vyprávění s vážnými a tragickými osudy.

Všechna historická vydání Proměn ze sbírky Knihovny AV ČR si můžete kdykoliv prohlédnout v Digitální knihovně AV ČR: <https://knav.cz/prolistuj-promeny> nebo si přečíst příběhy v českém překladu: <https://knav.cz/promeny-cesky>

Veškeré ilustrace jsou shromážděny a popsány na stránce <https://ovidiovy-promeny.cz> Tady se o hrdinech příběhů a autorech ilustrací dozvíte více.

Napadlo by vás, že knižní ilustrace se může stát předmětem téměř detektivního pátrání?

V prvním případě seriálu Knihovědní detektivové se můžete přesvědčit o tajemstvích, které se skrývají ve starých knihách.

Odhalíte, jakou roli hrají pradávne příběhy v našich životech.

Zjistíte, proč se nás pořád dotýkají a čím jsou nám blízké.

Dozvíte se, kdy se knihy začaly tisknout v menších formátech.

Vašimi průvodci budou Échó a Narcis.

Společně s nimi projdete jejich nesmrtelný příběh a připomenou vám, že nejen knižní láska má mnoho podob.

HTTPS://KNIHOVEDNI-DETEKTIVOVE.CZ

Možná vás vyprávění zaujme natolik, že se budete chtít alespoň na chvíli také stát knihovědním detektivem.

Můžete!

Pojďte se s námi při komentované projekci vydat na cestu časem a připomenout si Ovidia, jeho Proměny a osud Narcise.

Všimneme si paralel s našimi životy, budeme obdivovat Narcise ve výtvarném umění a zkusíme odhalit smysl symbolického jazyka příběhu.

Nalezneme v jeho tragickém osudu naději na dobrý konec?

Termín akce je tzv. na vyžádání – podrobné info najdete na webu.

Obrázek na obálce:

Orfeus hraje na housle stromům a rozličným zvířatům.

Naslouchají mu ptáci, kočky, lišky, lasička, veverka, psi, zajáci, jelen, osel, kráva, lev, kůň, koza, ovce, ježek, králíci, páv... Opice vedle něj drží knihu, snad noty?

Orfeus byl zázračný umělec, nejlepší zpěvák a hudebník z antických mýtů.

Faëthón pouští otěže splašených slunečních koní, sluneční vůz se řítí po obloze.
Nad vozem zvířetník se souhvězdím Štíra, na který Faëthón poukazuje.

Faëthón (lat. Phaethon) – syn boha slunce. Přemluvil otce, aby mu půjčil sluneční vůz. Skončilo to velkou katastrofou.

Stvořitel v oblacích,
hvězdná obloha se zvířetníkovým pásmem.

Stvořitel (Demiurgos) je postava z mýtu o stvoření světa, kdy z chaosu uspořádal kosmos.

Iásón na skále se přidržuje kmene stromu a vylévá kouzelný lektvar na draka pod sebou.
Na stromě visí beran se zlatým rounem

Íásón – vůdce slavné výpravy Argonautů do Kolchidy za zlatým rounem (Argonauté – mořeplavci na lodi Argó).

Na břehu stojí Létó s malými dvojčaty Artemidou a Apollónem. Prosí bohy o pomoc.
V jezeru se vesničané – Lýčané – mění v žáby.
Je to trest za odmítnutí a odhánění žíznivé bohyně s dětmi v nouzi.

*Létó (lat. Latona) byla bohyně, do které se zamiloval nejvyšší olympský bůh, záletný Zeus (lat. Jupiter).
Z tohoto milostného vztahu se jí narodila se dvojčata: Artemida (lat. Diana) a Apollón.*

Letící Daidalos a padající Íkaros s poškozenými křídly, na malém ostrovu pod nimi pozorují výjev oráč a pastýř. Na dalším ostrůvku věž, z které Daidalos shazuje Perdíka. Ten se při pádu promění v koroptev.

Daidalos (lat. Daedalus) – vynálezce a stavitel.

Íkaros – jeho syn, který tragicky zemřel.

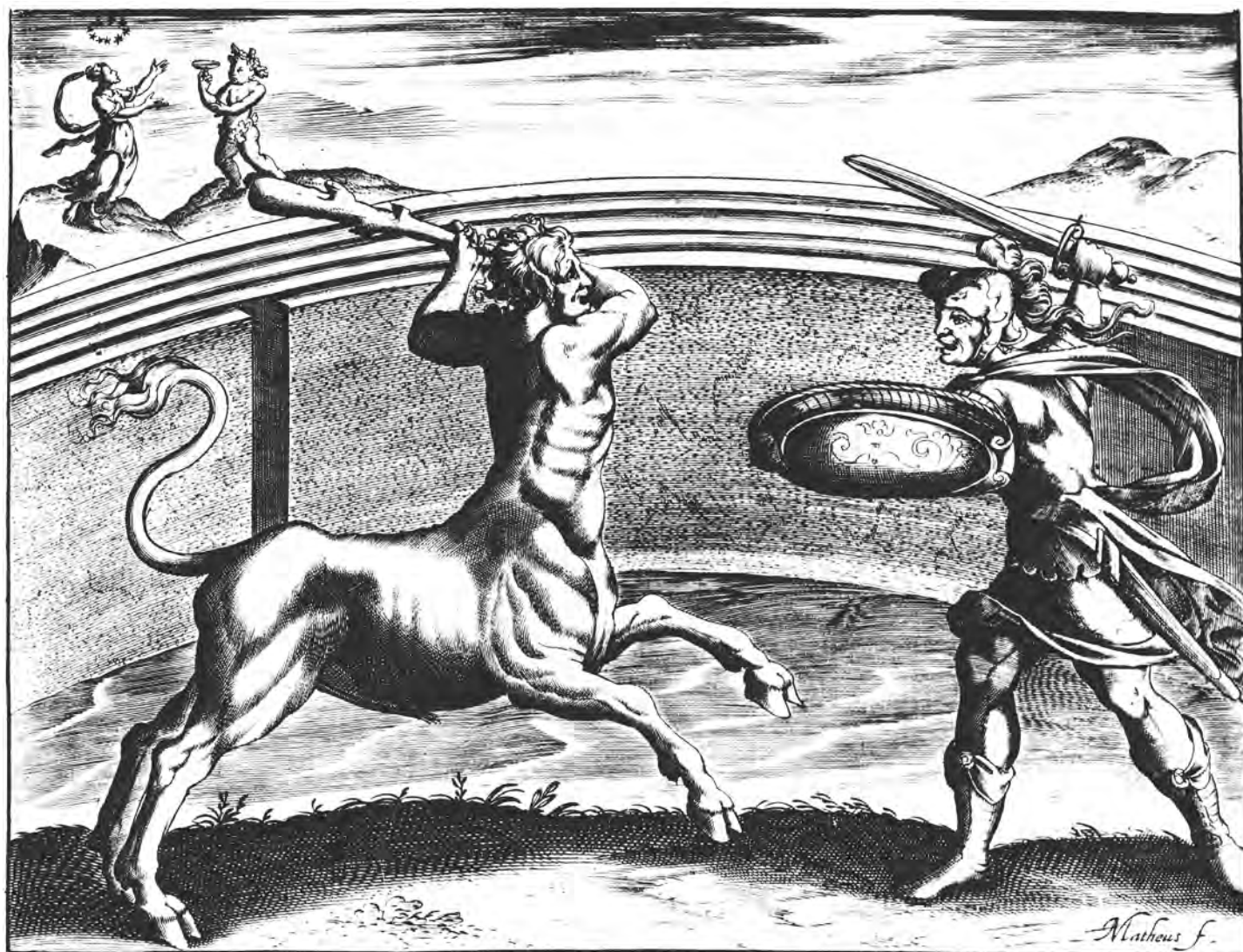
Perdík – synovec Daidala, ze žárlivosti na jeho talent ho Daidalos shodil z hradby Akropole. Perdík však nezemřel, byl proměněn v koroptev.

Harmonia napůl proměněná v hada objímá Kadma, který se stal hadem. V pozadí oba (ještě před proměnou) prchají z Théb.

Harmonia byla milující manželkou krále Kadma, zakladatele Théb a jejich prvního krále.

V labyrintu bojují Mínótaurus s hrdinou Théseem – Mínótaurus s kyjem, Théseus s mečem a štítem.
V pozadí nalevo na skále Ariadné a Dionýsos, nad hlavou Ariadné hvězdy.

*Mínótaurus – netvor, napůl muž, napůl člověk, žijící v knósském labyrintu, který pro něj postavil vynálezce Daidalos.
Théseus – jeden z největších antických hrdinů, zažil spoustu neuvěřitelných dobrodružství.
Ariadna (řecky Ariadné) – dala Théseovi klubko, které mu pomohlo v labyrintu, kam se vydal bojovat s Mínótaurem.
Ariadnina nit – vodítko, které pomáhá ve spletné situaci.
Dionýsos (Bakchus) – bůh plodnosti, úrody, vína, opojení a mystérií.*

Apollón s lukem po výstřelu, kdy zasáhl draka Pýthóna.
Ten, s šípem v těle, umírá.
V oblacích čeká Apollónovo čtyřspřeží.

*Apollón – bůh světla, slunce, věd a umění, nejkrásnější olympský bůh.
Pýthón – strašlivý netvor.*

Dionýsos ukazuje na tyrrhénské námořníky, kteří porušili slib,
mění se v delfiny a v děsu se vrhají z lodi do moře.
Za Dionýsem kočkovitá šelma (panter?), vpravo bakchantky s kusy Pentheova těla.

*Dionýsos (Bakchus) – bůh plodnosti, úrody, vína, opojení a mystérií.
Bakchantky – ženy, které propadly kultu boha vína a ve vytržení nevěděly, co dělají.
Pentheus – král v Thébách, byl odpůrcem boha Dionýsa a za to byl potrestán.*

Uštvaný Aktaión proměněný v jelena, napůl muž, napůl jelen,
klečí před svými loveckými psy,
ti se kolem něj shlukují, aby ho roztrhali.

*Aktaión – lovec, který se ocitl ve špatném čase na špatném místě,
neodolal a dával se na nahou bohyni Artemis (lat. Dianu), když se se svou družinou koupala.
Byl Artemidou potrestán proměnou v jelena.*

Letící orel (proměněný Zeus)
unáší jinocha Ganiméda.

*Zeus (lat. Jupiter) – nejvyšší olympský bůh.
Ganymedes – krásný mladík, který se po únosu stal číšníkem a obsluhoval bohy a bohyně na Olympu.*

Letící nešťastná Kanenta, která nenašla svého manžela Pica. Rozplyne se smutkem ve vánek.
Nalevo říční bůh Tiber. Je poslední, kdo Kanentu spatřil.
Vlčice kojí malého Romula a Rema.

*Nymfa Kanenta (lat. Canens) hledala svého manžela Pica, který se proměnil v datla, o čemž nevěděla.
Romulus a Remus – dvojčata, zakladatelé Říma.
Říční bůh Tiber je zachránil jako plaváčky v koši, odkojila je a vychovala vlčice.*

Na zemi leží Medúsino tělo s prýstící krví,
nad ní Pégasos, který z Medúsiny krve povstal.
Vpravo stojí Perseus s mečem a její uťatou hlavou.

*Medúsa – nejbroznější stvořa ze tří příšerných Gorgon. Pohled na její tvář usmrcoval vše živé (brůzou zkameněli), a to i po její smrti.
Perseus – antický hrdina, který se vrhal do nejednoho nebezpečného dobrodružství.
Pégasos (Pegas) – okřídlený kůň.*

Sirény, proměněné Persefoniny družky, lákají námořníky na lodi.
Odysseus na palubě si zacpává uši.

*Sirény byly bytosti s ženskou hlavou a ptačím tělem, které svým kouzelným hlasem lákaly mořeplavce do záhuby.
Původně to byly krásné nymfy, které byly za trest proměněny.*

Pohled na hořící město, ze staveb Ardei stoupají vysoké plameny a dým.
Na nebi letí volavka, kolem ní je popel, který setřepala z křídel.

Volavka (lat. Ardea) byla prý poprvé spatřena, jak vylétá z popela a trosk města Ardei.

Dafné se proměňuje ve vavřínový strom, běžící Apollón s lukem k ní vztahuje ruku.
Z mraků na ně šípem míří Erós (Amor).

Dafné byla krásná nymfa, které chtěla vést samostatný život, nejlépe v družině bohyně Artemidy (Diany).

Apollón – bůh světla, slunce, věd a umění, nejkrásnější olympský bůh.

Erós (lat. Amor či Cupido) – bůh lásky, jehož šípy míří na srdce bohů či smrtelníků a nikdy se nemine.